

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Idriji.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatelj je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 10.— K
pol leta . . . 5.—
četrt leta . . . 2.50
posamezna številka po 20 h.

Za oznanića je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . . 14 h
. . . dvakrat . . . 12
. . . trikrat . . . 10
za nadaljna uvrščanja od petit-vrste po 8 h.
Oznanića sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 15 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani.

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine

Prihodnja številka „Učiteljskega Tovariša“ izide dne 3. decembra 1915.

III. vojno posojilo.

Kolikor vemo doslej, so podpisali in vplačali III. vojnega posojila v naših organizacijah, in sicer: Zaveza avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva 200 K; Učiteljska tiskarna v Ljubljani 300 K; združniki Učiteljske tiskarne potom »Hranilnice in posojilnice Učiteljskega konvikta«: Društvo v pomoč učiteljem, njihovim vdovam in sirotam na Kranjskem 500 K; Društvo za zgradbo Učiteljskega konvikta v Ljubljani 500 K; Jubilejska samopomoč 500 K; Narodna šola v Ljubljani 200 K; Učiteljsko društvo za Kranjski okraj 200 kron; Juraj Režek, učitelj v Ljubljani, 200 kron; Jakob Dimnik, nadučitelj v Ljubljani, 200 K; Alojzij Kecelj, učitelj v Ljubljani, 200 K; urednik »Učiteljskega Tovariša«, 100 K; Katarina Drollova, učiteljica-voditeljica v Zasipu, 100 K; potom istega denarnega zavoda Prva mestna deška ljudska šola v Ljubljani 200 K; združnik Učiteljske tiskarne Anton Žibert, nadučitelj v p. na Ježici pri Ljubljani 2800 K (na I. posojilo 1000 K, na II. 800 K, na III. 1000 K); tu imenovane organizacije, oziroma njih člani in vlagalci skupaj 6200 K. — Nadalje so podpisali: učiteljstvo C. M. šol v Trstu 1000 K; učence c. kr. dekliške rudniške ljudske šole v Idriji 1500 K; učiteljstvo v Starem trgu pri Ložu nabralo med šolsko mladino 13.225 K. Skupaj po slovenskem učiteljstvu glasom tega izkaza podpisanih in nabitih 21. 925 K.

LISTEK

Vojaško petje na bojnem polju.

Piše Anton Le'ban v Komnu na Krasu.

Peti naj naše so želje,
pesem duha nam vedri;
petje prinese veselje,
žalost od nas odpodi!
Fr. S. Cimperman.

Petje izobražuje človeško srce in domišljijo, okus in mišljenje. Zato je potrebno, da ljudska šola goji lepo petje. Otroci se naučijo v šoli lepih, preprostih narodnih pesmic, ki jih pojo ob katerisibodi priliki še dolgo potem, ko so že odrasli šoli. To petje jim blazi nrvstven čut, Naš narod ima velik broj takih pesmic. Te pesmi so dragocen zaklad našega naroda, so mil spomin na mlada, blažena leta, to je onega časa, ko se jih je mladina naučila v šoli. To je povod, da se mladina nasrka vesolja do petja. — In baš Slovenec prav rad poje, zakaj: »Saj dali petje so bogovi, da lajša dušo nam trpečo« — je pisal nekoč pesnik Iv. Jenko.

Ni je vesele družbe, cerkvene ali narodne slavnosti, da bi se ne glasila naša lepa narodna pesem. Slovenci ljubimo najbolj pesem, zloženo v narodnem duhu, ki oživlja plemenite čute. Seveda mladina rada izliva vesele in resne čute v primer-

Hudi časi.

Kdor pičlo seje, bo tudi pičlo žel; in kdor seje v obilnosti, bo tudi žel v obilnosti.
II. Kor. 9, 6.

V peti (zadnji) letošnji številki našega ljubelega »Popotnika« je priobčena od založništva, uredništva in upravništva podpisana nastopna

izjava.

Podpisani naznanjamo, da prekine »Popotnik« z današnjo številko za nedoločen čas svoje izhajanje.

Upali smo, da zdržimo ter premagamo vse ovire, nadejajoč se vsaj od slovenskega učiteljstva krepke podpore za svoje duševno glasilo. Toda marsikoga je vzela med tem iz naših vrst vojna, marsikomu pa je postala potreba nujnejša v drugi dolžnosti, kakor oni napram svojemu stanovskemu glasilu. Podlegli nismo, le umikamo se s pozorišča do tedaj, ko se uravnajo zopet razmere. Tedaj začne »Popotnik« zopet redno izhajati z neizpremenjenim smotrom kot pedagoški in znanstveni list slovenskega učiteljstva, gotovo pa vsaj takoj po končani vojni; zato prosimo p. n. sotrudnike in naročnike ter prijatelje »Popotnikove«, naj ostanejo listu zvesti tudi v teh hudih časih.

Za gradivo, ki je še ostalo in zaradi pičlega prostora do zdaj ni moglo priti na vrsto, prosil uredništvo p. n. sotrudnike, naj potrpe, ko zopet nadaljujemo. Prejemnike lista, ki so z naročnino zaostali, pa prosimo, da se zavedajo svoje dolžnosti ter prejkoprej poravnajo svoje zaostanke pri upravništvu.

Tako se oglašča »Popotnik« koncem svojega 36. letnika! Česar niso storile vse neprilike in nezdode doslej v tej dolgi dobi naporov, bojov in žrtvovanja, to je storila z enim mahom vojna, ki smo ji morali slovenski napredni učitelji dati tudi to

žrtev! Zakaj se je moralo to zgoditi, je dovolj jasno povedano in utemeljeno v citirani izjavi. Nikoli nismo dobili za svoj pedagoški in znanstveni list nobene podpore od nobene strani. Vzdržali smo svojega »Popotnika« sami. A materialna sredstva so vsa izčrpana — in zgodilo se je to, kar je bilo neizogibno! —

Koliko duševnega zaklada je nakopičenega v teh 36. knjigah, ki so produkt po izpopolnitvi in napredovanju stremičih, nova moderna pota povzdige slovenskega šolstva išočih duševnih sil slovenskega naprednega učiteljstva! V teh knjigah vidimo koncentrirane vse ideje, ki so zadnjih 36 let pretresale ves pedagoški in znanstveni svet. Dokaz je to, da se je slovensko napredno učiteljstvo ves čas svoje stanovske zavednosti zanimalo za mogočna gibanja tam zunaj v velikem svetu, koder so pospeševale in dvigale prizadevanja vzgojevalcev, metodikov, praktikov in teoretikov šolstvu in učiteljstvu prijazne; podpirajoče razmere; želeč onisto učiteljstvo to, kar je dobrega, preizkušane in zrelega prenesti v naše specialno slovenske odnose, da bi se tudi naša narodna kultura razvila z mogočnim razmahom in ponositim vzletom naprej in navzgor. —

In sedaj naj bi bila končana ta naša duševna borba za ideje in ideale? Mi se naj za vedno stisnemo za domačo pečico, potolčeni od sile hipnih ljutih razmer, ko pa se ves zunanji duševni svet pripravlja na novo delo, da poprimo zanje v tistem hipu, ko potihne bojna vihra, in da zarezane nove brazde prosvetne setve tja, koder se je moralo kulturno delo umakniti pred ognjem in mečem? Kako naj tekmujejo v bodočnosti, ako si ne nabrusimo orožja duha? Po sodbi poklicanih vojaških krogov smo Slovenci enakovredni z drugimi narodi; mi pa hočemo vsaj po lastni sodbi doseči isto stopnjo z njimi v kulturni borbi, da pojdejo naša pota vsaj vzporedno, a ne več pod njihovimi!

»Podlegli nismo, le umikamo se...« pravi izjava. Zato pa ne pišemo danes »Popotnik« nekrologa! Vkljub temu, da ga homo težko pogrešali, nas vendar navdaja ponos, da smo vzlic vsem težavam, vzlic vsem skoroda neopisnim zaprekam vztrajali do skrajne meje, vse dotlej, ko je »Popotnikov« upravnik takorekoč izvil neutrudno pero iz roke, ki je že pripravljala rokopise za prihodnje številke... Do zadnjega smo idejno živeli s svojim »Popotnikom« — prav kakor borec, ki se vojuje za vzvišeni smoter, dokler mu ne izteče zadnja kaplja krvi!

»Marsikomu je postala potreba nujnejša v drugi dolžnosti, kakor oni napram svojemu stanovskemu glasilu...« govori izjava. Kako je danes v učiteljskih krogih, posebno pa še v učiteljskih rodovinah, to vedo ti sami. Žrtve, ki jih je dalo slovensko učiteljstvo svoji domovini, so toliko večje in pomembnejše, kolikor žalostnejše in obupnejše so socialne razmere tega stanu. Res: sejali smo in sejemo v obilnosti! Ko bi ne bilo teh časov in teh zahtev, bi tudi ne bilo treba žrtvovati »Popotnika«! Tako pa smo storili še to! Glasilo svojih idej in idealov, ki nas vodijo v stanovskem delu, smo žrtvovali; ideje in ideali pa žive v naših dušah naprej. In ko pride čas, ubere naš »Popotnik« zopet svojo pot po vsem slovenskem ozemlju, ideje in ideali — razglašani od njega — pa bodo zagoreli kakor kresovi, znaneč, da je naše orožje pripravljeno, ko se je začela doba — kulturnega dela in kulturnega delovanja!

Zato danes nič zdihovanja! — S krvjo in žrtvami si ustvarjamo bodočnost tudi mi!

Naročajte in širite „Učiteljski Tovariš“!

no pesem. Tako petje neguje mladina še potem, ko je dozorela v krepke mladeniče in čvrsta dekleta, stopivši v razna pevka društva, nahajajoča se v občinah. In tako petje — v društvu — se polagoma širi v vse narodne sloje od roda do roda. Lepo petje spremlja človeka v tej solzni dolini po poti veselja in žalosti. Ono nam je, da z L. Tomanom govorim: »V žalosti zavetje, v bolečini hladilo.«

Petje navdušuje v vojnem času vojaka, da se osokoli in ohrabri in gre pogumno v boj za cesarja in domovino. Priliko imam — sedaj ob vojnem času — ob italijanski bojni fronti opazovati in poslušati vojake raznih narodnosti, pevati v svojem materinem jeziku vojne in narodne pesmi. In zares, milo mi je pri srcu, ko to petje poslušam. Tako slišim Slovence, Hrvate, Nemce, Italijane, Čeha, Poljake, Madžare in druge. Pa nobeno petje tako milo ne dirne človeškega srca, nego lepa slovenska narodna pesem. Seveda, kar je presrčno, bolj silil k srcu, zakaj to je naravna pot.

In vendar, kakšna velika razlika med našim in drugorodnim petjem?! To ni čudno, zakaj Slovenci imamo velik zaklad lepih narodnih pesmi. Smelo rečem, da je malo narodov, ki bi se mogli z nami meriti. — To dejstvo, da smo mi bogatejši narodnih in bojnih pesmi, so spoznale razne šolske oblasti. Med temi v prvi vrsti nižjeavstrijski c. kr. deželni šolski svet na Dunaju, je poslal sebi podrejenim okr. šolskim svetom in šolskim vodstvom

ukaz, da naj se v šolah bolj gojijo potne in vojaške pesmi (»Marsch- und Soldatenlieder«). Citiram ad verbum omenjeni ukaz: »dass gerade die deutsch-österreichischen Soldaten im Vergleiche zu anderen Liederarm sind und nur wenige Lieder anstimmen«. Iz tega je razvidno, da ta deželna šolska oblast nekako — en pasante — očita svojemu učiteljstvu brezbriznost glede tega petja. Da je prišel nižjeavstrijski c. kr. deželni šolski svet do tega spoznanja, je provzročila mobilizacija avstrijskega vojaštva. Povsod so našli, da manjka patriotičnih, bojnih in narodnih pesmi. Tuintam ni bilo znano vojakom popolno besedilo pesmi. Nekateri so znali le prvo kitičo pesmi, a oddaljene kitiče so jim bile neznanne ali pomanjkljive in niso znali besedila citirati. Pesem pa mora biti celotna, sklepna in nam mora podati pravo jedro. Nahajajo se celo v besedilu razne variante, in tako je pravilno petje nemogoče. Ti pojavi se pa — po večini — ne nahajajo pri nas, ampak med drugorodci in celo v nemški armadi — naši zaveznici — to je v nemškem cesarstvu, kjer stoji šolstvo in vojaštvo na višku popolnosti. Taka pomanjkljivost odseva v vojaštvu tudi glede cerkvenega petja. To so doznali vojaški kurati o priliki vojaških in nedeljskih maš. Edino ljudske in srednje šole morejo tej nedostatnosti v okom priti. Petje naj se v ljudskih in srednjih šolah temeljito goji — in take posledice izostanejo.

Naši vojaki kateregasibodi naroda

znajo pevati le to, kar so se učili v ljudski in srednji šoli ter to, česar so se navadili v pevskih društvih. To petje je šlo od roda od roda naprej. To se je negovalo tuintam pravilno, odnosno nepravilno. Seveda, da za nastale nepravilnosti ni povsem dotično učiteljstvo odgovorno. Petje naj se temeljito reformira, in sicer tako, da bo ugajalo narodnemu in cerkvenemu duhu ali petju. To se v nas Slovincih večinoma že dogaja, a ne tako pri drugih narodih. Da prav dobro ne uspeva narodno in cerkveno petje, so krive tudi druge razmere in okolnosti. Take razmere nahajamo v občinah, kjer se mladini — po končani šolski dolžnosti — ne nudi učenje pravega petja. V takih občinah se zbirajo odrasla mladina v krčmah in zakonjih — večinoma ponoči — »na vasi« — in daje duška svojim srčnim čutom v raznih »molih« in »durih« — disharmoničnih akordih. Pojejo pač, kakor znajo. Večkrat spakedrano in ne narodno, ampak nerodno. Celó pevka društva pojo časih to, kar ne odgovarja potrebostim. Pevska društva naj goje in negujejo lepo narodno in cerkveno petje. Tako bi se razširilo mladini obzorje, ki si ga je ona pridobila v ljudski šoli. Snov, pridobljena v ljudski šoli, bi se vsestransko obdelovala in razširila v narodu. Poudarjam, da prav rad poslušam na italijanski bojni fronti na kršnem Krasu lepo narodno petje naših vojakov, če je estetično, a ne »kruljenju« podobno. Smelo rečem, da ga ni lepšega petja, nego je naše slovensko petje. Lepo